

“Девіз Феофіла Яновського - щонайближче до хворого”

160 років від дня народження (24.06.1860 - 8.07.1928)

Медична наука протягом свого розвитку впродовж тисячоліть багата на особистості, які стали етапними на шляху її стрімкого еволюційного розвитку.

Ім'я академіка Феофіла Гавриловича Яновського, визначного українського терапевта, широко відоме в медичних колах та користується визнанням не тільки в нашій країні, а й далеко за її межами. Цьому сприяли глибина й актуальність розроблених Яновським і його школою проблем, активна громадська діяльність, особисті якості вченого. Ф.Г. Яновський залишив по собі багату наукову спадщину.

Народився Ф.Г. Яновський 24 червня 1860 в селі Миньківці Подільської губернії (зараз - на території Хмельницької області). Відомо, що рід ученого своїм корінням сягає роду великого письменника М.В. Гоголя, що мав подвійне прізвище Гоголь-Яновський.

Ф.Г.Яновський закінчив 3-ю київську гімназію на Подолі і медичний факультет університету Св. Володимира. Після роботи в лікарні практикувався в Європі, де вивчав бактеріологію в інститутах Роберта Коха і Луї Пастера. З 1896 року працював в Інституті експериментальної медицини в Санкт-Петербурзі.

У 1898 році Феофіл Гаврилович став завідувачем терапевтичним і інфекційним відділенням Олександрівської лікарні в Києві. З його приходом в лікарні почали проводитися наукові дослідження. На її базі була заснована друга на Україні бактеріологічна лабораторія (перша - в Одесі в 1886 році).

З 1904 року Яновський - професор кафедри госпітальної терапії медичного факультету Новоросійського університету в Одесі. У 1905 році він повернувся до Києва, став професором кафедри лікарської діагностики, а в 1914-м - госпітальної терапії медичного факультету університету Св. Володимира.

Ф.Г.Яновський займався лікуванням туберкульозу, тифу, дифтерії (в 1895 році виготовив першу в Росії противодифтерійну сироватку). У 1898 році захистив докторську дисертацію на тему «До біології тифозних бацил».

Ф.Г.Яновський - один із засновників фтизіатрії. Він був редактором першого керівництва по туберкульозу «Туберкульоз легень» (1923). За його активної участі були організовані санаторії для туберкульозних та легеневих хворих, а також Київський інститут туберкульозу (нині Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф. Г. Яновського).

Написав понад 60 наукових робіт, присвячених пульмонології, гастроентерології та нефрології. У 1927

році написав монографію «Діагностика захворювань нирок у зв'язку з їх патологією».

Ф.Г. Яновський був лікарем Лесі Українки, Марії Заньковецької, Івана Карпенка-Карого, Михайла Старицького, Миколи Лисенка. Зверталася до його допомоги і Петро Столипін, і члени родини Терещенків, і засновниця Покровського монастиря преподобна Анастасія (в миру - велика княгиня Олександра Петрівна).

Ф.Г. Яновський користувався винятковою популярністю серед населення за свою сердечність, готовність вдень і вночі безкорисливо допомагати хворій людині. Доктор не відмовляв нікому, і, траплялося, найбіднішим своїм пацієнтам давав не лише рецепти, але і гроші на придбання ліків та хліба. І якщо медики називали його «лікарською совістю», то для киян він був «святий доктор».

У 1927 році професор Ф.Г.Яновський був обраний дійсним членом Академії наук УРСР, ставши першим українським медиком-академіком. На I З'їзді терапевтів УРСР в Харкові він був обраний довічним головою всіх майбутніх з'їздів терапевтів республіки.

Ф.Г.Яновський помер 8 липня 1928 року. Повертався від пацієнта, потрапив під дощ, почалася пневмонія. Тисячі киян проводжали його в останню путь.

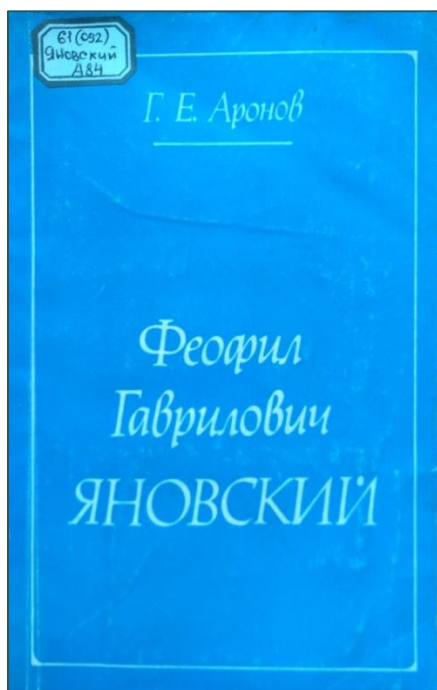
Ім'ям Феофіла Яновського в 1928 році названо Київський туберкульозний інститут (нині Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Феофіла Яновського НАМН України), біля якого встановлений пам'ятник. У київському "Музеї однієї вулиці", на якій Яновський жив з 1900 до 1903 року (будинок не зберігся), виставлені особисті речі лікаря, стетоскоп, документи і фотографії.

У 1993 році НАН заснувала премію Яновського, яка присуджується Відділенням біохімії, фізіології і молекулярної біології за наукові роботи в області терапії, клінічної бактеріології та імунології.

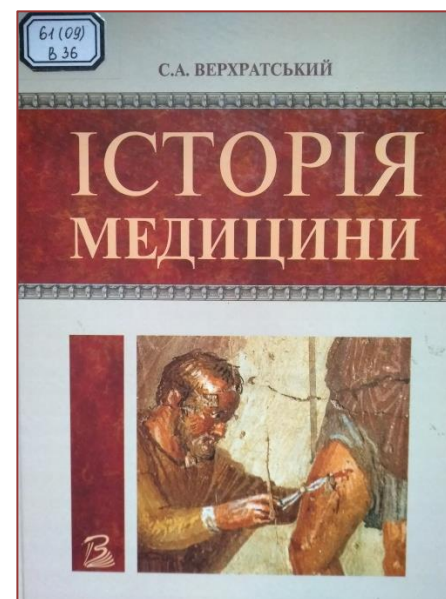
Академіки та члени-кореспонденти України: Вибрані фундаментальні наукові праці [Текст] / І.М.Азарський, В.С.Компанець, О.О.Азарська та інш. - Вінниця-Хмельницький : Б.в., 2001. - 260 с. – С. 12. 61(092)/А38

Видання присвячене внеску українських лікарів та вчених в розвиток охорони здоров'я та світової науки.

Аронов, Г. Е. Феофил Гаврилович Яновский [Текст] : монографія / Г. Е. Аронов ; отв. ред. Н. М. Амосов. - К. : Наукова думка, 1988. - 141 с. **61(092)Яновский/А 84**

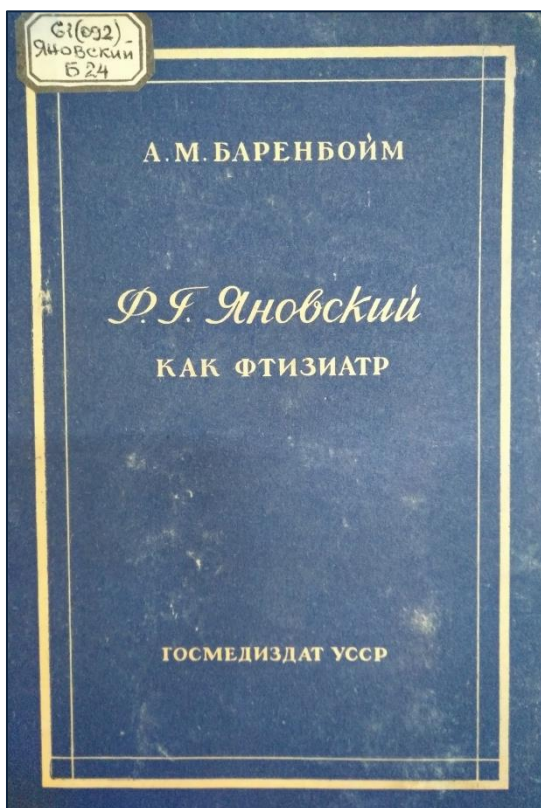
Книга присвячена науковій та практичній діяльності визачного лікаря та вченого, одного із засновників київської терапевтичної школи, першого академіка АН УРСР серед вітчизняних клініцистів, професора Ф.Г.Яновського, сорокарічний творчий шлях якого є яскравим прикладом самовідданого служіння людям. Праця є найбільш повною біографією академіка Ф.Г.Яновського. В ній використані архівні та літературні матеріали, спогади учнів, друзів та рідних.

Верхратський, С. А. Історія медицини [Текст] : монографія / С. А. Верхратський. - К. : Здоров'я, 2011. - 352 с.- С.322. **61(09)/В 36**

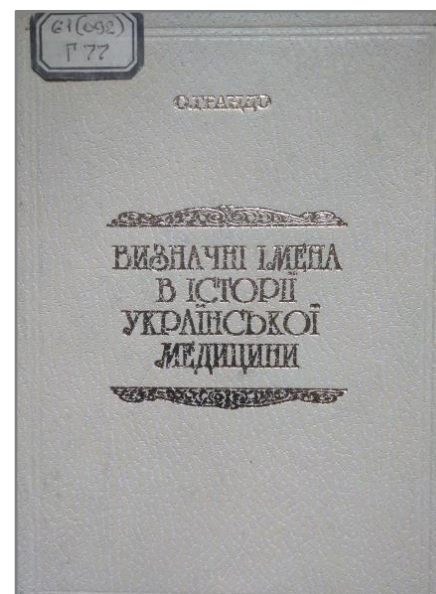
У книзі провідного історика медицини професора С.А. Верхратського "Історія медицини" висвітлені етапи розвитку медичної науки від стародавніх часів до кінця ХХ століття. Велику увагу приділено внеску в розвиток галузі українських вчених-медиків.

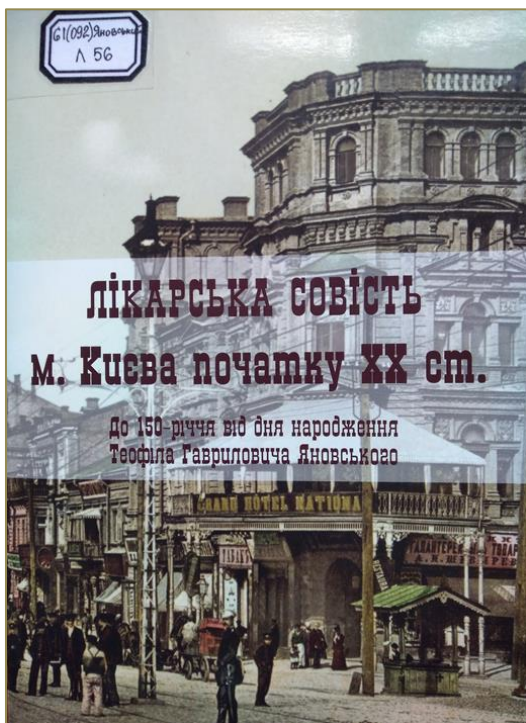
Баренбойм, А. М. Академик Феофил Гаврилович Яновский как фтизиатр [Текст] / А. М. Баренбойм ; ред. К. Ф. Дупленко. - К. : Гос. мед. изд-во УССР, 1956. - 73 с. 61(092)Яновский/Б 24

Автор висвітлює науково-суспільну діяльність видатного вітчизняного вченого в галузі фтизіатрії.

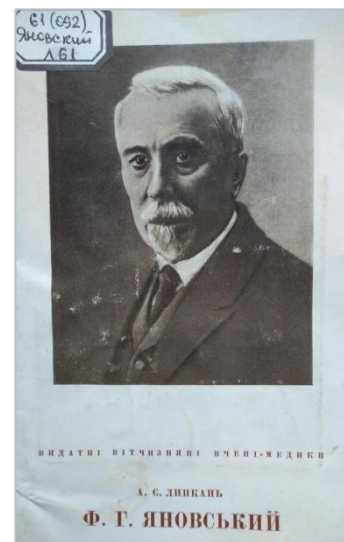
Грандо, О. А. Визначні імена в історії української медицини [Текст] : сборник / О. Грандо. - К. : РВА "Тріумф", 1997. - 336 с.-С.190. : іл. 61(092)/Г 77

У книзі подано інформацію про наукову і практичну діяльність близько двохсот українських лікарів і учених-медиків за період від XVII ст. до наших днів.

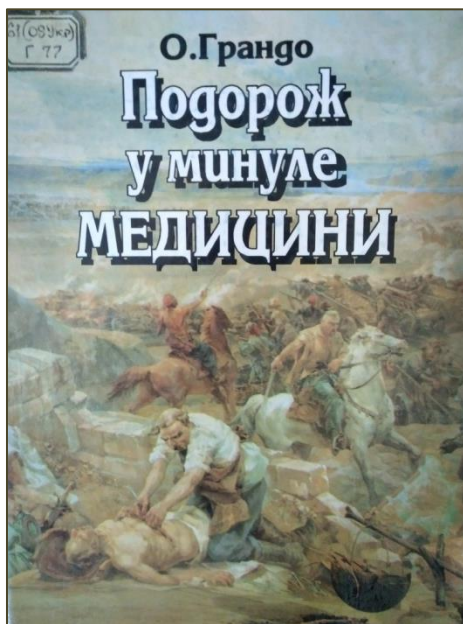
Лікарська совість м. Києва початку XX ст. До 150-річчя від дня народження Теофіла Гавриловича Яновського [Текст] : бібліографія / укл.: Л. Є. Корнілова, Н. І. Мамедова, М. І. Гулівець. - К. : [б. и.], 2011. - 56 с. - (Товариство київських лікарів в особах). **Б1(092)Яновський/Л 56**

Біобібліографічний покажчик присвячений життю і діяльності першого в історії української медицини академіка-клініциста, видатного терапевта, фтизіатра, одного із засновників Київської школи терапевтів, Голови Товариства київських лікарів Т. Г. Яновському.

Липкань, А. Є. Ф.Г. Яновський [Текст] / А. Є. Липкань. - К. : Здоров'я, 1974. - 55 с. - (Видатні вітчизняні вчені-медики **Б1(092)Яновський/Л 61**

У виданні розповідається про лікаря-гуманіста, невтомного самовідданого трудівника на ниві боротьби за здоров'я людей.

Грандо О.А. Подорож у минуле медицини [Текст]
К.,1995. - 176 с.- С.106-111. **61(09Укр)/Г 77**

У книзі розповідається про Центральний музей медицини України, в якому відображена багата історико-медична спадщина України. Книга містить також нариси про деяких видатних вчених - медиків України.

Статті:

1. До 150-річчя від дня народження академіка Ф.Г.

Яновського (1860-1928) // Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція. – 2010. – № 1. – С. 114-115.

2. Життя та діяльність Феофіла Яновського // Серце і судини. – 2011. – № 1. – С. 111-114.

3. Лікарська совість м.Києва початку ХХ ст.: до 150-річчя від дня народження Теофіла Гавриловича Яновського / Уклад.: Л.Є.Корнілова та ін.; Нац. наук. мед. б-ка України. – К., 2011. – 56 с.

4. Москаленко Д. Девіз Феофіла Яновського – щонайближче до хворого: [Корифей вітчизняної медицини] // Здоров'я України: Медична газета. – 2005. – N1/2. – С. 42-43.

5. Петренко, В. І. До 150-річчя від дня народження академіка Ф.Г.Яновського(1860-1928) [Текст] / В. І. Петренко // Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція : український науково-практичний журнал. - 2010. - N 1. - С. 114-115.

6. Приходько А.М. Сторінки життя і діяльності Феофіла Гавриловича Яновського (до 150-річчя від дня народження Ф.Г. Яновського // Український медичний часопис. – 2010. – № 4. – С. 100-102